

Coalitievorming Rheden

Verslag en advies informateur

Aan de fracties van gemeenteraad van Rheden

De Steeg, 30 maart 2014

Geachte fracties,

Na de verkiezingen van 19 maart jl. heeft D66 gesprekken gevoerd met alle partijen in de nieuwe gemeenteraad van Rheden. Tijdens deze gesprekken is gesproken over de verkiezingsuitslag en over mogelijke coalities. Deze eerste verkenning heeft duidelijk gemaakt dat de voorkeur uitgaat naar een brede en stabiele coalitie van vier partijen. Op grond van de uitkomsten van deze verkenning heeft D66 Rheden mij gevraagd een nadere verkenning uit te voeren.

In de afgelopen week heb ik op basis van de mij verstrekte opdracht deze nadere verkenning uitgevoerd. Daarbij heb ik gesproken met de zes grootste partijen in de nieuwe gemeenteraad. Deze gesprekken hebben allen een open en constructief karakter gehad, waarbij de betrokken partijen op basis van de verkiezingsuitslag hun positie in deze fase van de coalitievorming hebben toegelicht.

1. Een brede, stabiele en daadkrachtige coalitie

Twee hoofdvarianten, vele subvarianten

De partijen in de gemeenteraad van Rheden hebben tijdens de door D66 uitgevoerde verkenning te kennen gegeven te hechten aan een *brede* en *stabiele* coalitie, die voldoende *daadkrachtig* is. In de gesprekken is duidelijk geworden dat er in essentie twee 'hoofdvarianten' mogelijk zijn. Deze zijn door mij nader verkend:

- coalitie 1: D66 en SP met twee andere partijen (16 of 18 zetels)
- coalitie 2: D66, CDA, VVD en GroenLinks (15 zetels)

Op deze twee hoofdvarianten zijn verschillende varianten denkbaar. Bij coalitie 1 (D66-SP) komen vier partijen in aanmerking voor deelname (CDA, VVD, PvdA en GroenLinks). Bij coalitie 2 (huidige coalitie) zou de PvdA kunnen deelnemen in plaats van GroenLinks. Variatie op de huidige coalitie is ook mogelijk door VVD of CDA te vervangen door de PvdA. De twee hoofdvarianten en subvarianten zijn in de gesprekken aan de orde geweest.

Coalitie 1: D66-SP met twee andere partijen

De SP heeft een voorkeur voor een coalitie D66-SP-PvdA-GroenLinks, hoewel de SP ook bereid is deel uit te maken van andere varianten. Een dergelijke coalitie zou naar het oordeel van de SP recht doen aan de verkiezingsuitslag. De SP zou graag een programmatische vergelijking maken om zodoende te onderzoeken of tot een coalitieakkoord kan worden gekomen.

De PvdA heeft op grond van de verkiezingsuitslag een voorkeur voor een coalitie met D66 en SP (en een vierde partij). Bij D66, CDA en VVD bestaat op voorhand weinig animo een coalitie van D66-SP te vormen, hoewel VVD en CDA bereid zijn deze mogelijkheid te verkennen als D66 en SP kiezen voor deze variant.

Coalitie 2: D66-CDA-VVD-GroenLinks

D66, CDA, VVD en GroenLinks hebben ieder te kennen gegeven de huidige coalitie te willen voortzetten. Zij zijn positief over de constructieve samenwerking in de afgelopen jaren en stellen vast dat de huidige coalitie ook in de nieuwe gemeenteraad kan rekenen op brede steun, zeker als de fractie van de ChristenUnie (net als in de afgelopen raadsperiode) gevraagd wordt het coalitieakkoord te onderschrijven. GroenLinks zou als kleinste partij vervangen kunnen worden door de PvdA, waardoor een ruimere meerderheid ontstaat. D66, CDA en VVD hebben te kennen gegeven een voorkeur te hebben voor het voortzetten van de huidige coalitie. Zij typeren deze coalitie als stabiel en daadkrachtig. SP vindt voortzetting van de huidige coalitie niet logisch gezien de duidelijke winst voor de SP bij de verkiezingen. De PvdA heeft aangegeven zich in veel opzichten te kunnen vinden in het beleid van de huidige coalitie en is bereid om een coalitie te vormen met D66 en twee andere partijen.

2. Kernopdracht van de nieuwe coalitie

Partijen hebben een relatief eenduidige opvatting over de vraag wat de opdracht van het nieuwe college zou moeten zijn. Kern van de opgave voor de komende jaren lijkt te zijn:

- zorgvuldige invoering en uitvoering van de nieuwe gemeentelijke taken op het gebied van zorg, participatie, jeugdzorg en passend onderwijs (decentralisaties).
- solide financieel beleid, waarbij lastenverzwaring zoveel mogelijk wordt vermeden
- behoud en waar mogelijk het versterken van de kernkwaliteiten van de gemeente Rheden met een accent op duurzaamheid, innovatie en recreatie/toerisme
- doorzetten van de lijn om inwoners, maatschappelijke groeperingen, instellingen en bedrijven actief te betrekken bij het aanpakken van de maatschappelijke vraagstukken van deze tijd.

3. Richtinggevende uitgangspunten en criteria voor het coalitieakkoord

Partijen zijn allen voor een coalitieakkoord op hoofdlijnen. De onzekerheid over hetgeen de gemeente in de komende vier jaar te wachten staat (met name ten aanzien van het sociaal domein) maakt dat het wenselijk wordt gevonden een relatief flexibel coalitieakkoord af te sluiten. De gedachte om bestuurlijke uitgangspunten en criteria te bepalen, die richting geven aan de uitvoering van het akkoord door het college, kan rekenen op instemming van partijen. Over de punten waarover de toekomstige coalitiepartijen duidelijk van mening verschillen, zouden bindende afspraken moeten worden gemaakt, die worden vastgelegd in het coalitieakkoord.

4. Programmatische verschillen en kwaliteit van bestuur

De nadere verkenning heeft duidelijk gemaakt dat weliswaar sprake is van programmatische verschillen, maar dat alle partijen deze verschillen overbrugbaar achten. Wel staat de ideologische benadering van de SP het verst af van die van de andere partijen.

De zes partijen waarmee gesproken is ervaren allen dat veel inwoners zorgen hebben over de veranderingen die de decentralisaties met zich meebrengen. De veranderingen leiden tot onzekerheid bij betrokkenen. De opvattingen over de vraag hoe deze problematiek moet worden aangepakt verschillen echter. De SP heeft een andere inhoudelijke visie op de veranderingen in de zorg als de andere partijen. De andere partijen achten het huidige stelsel onhoudbaar en zien de decentralisaties als een kans voor noodzakelijke vernieuwing. Overigens hebben alle partijen oog voor de onzekerheid en zorgen die bij veel inwoners leven.

Belang van een professionaliteit en teamgeest college

Afgezien van de programmatische verschillen tussen de zes partijen is tijdens de nadere verkenning gesproken over het belang van onderling vertrouwen als basis voor een stabiel en krachtig gemeentebestuur en het belang van een goede personele bezetting van de coalitie. Daarbij gaat het niet alleen om de kwaliteit van de wethouders, maar ook om de bereidheid om als collegeleden, als team en als collegiaal bestuur te opereren. Partijen zijn ervan overtuigd dat juist dit punt cruciaal is voor het functioneren van het gemeentebestuur; een goed en hecht team is in staat de programmatische verschillen te slechten en kan daarmee effectief en succesvol zijn.

5. Proces coalitievorming

Partijen hebben aangegeven op basis van dit advies te beslissen tot het starten van inhoudelijke besprekingen over het coalitieakkoord. De voorkeur gaat uit naar besprekingen onder leiding van een informateur, die als procesbegeleider kan fungeren. Alle partijen willen graag voortvarend aan de slag, zodat op korte termijn een coalitieakkoord tot stand kan komen. Tegelijkertijd hechten partijen aan zorgvuldigheid van het onderhandelingsproces en willen partijen zonder al te veel externe druk onderhandelen. Dat betekent ook dat de voorkeur uitgaat naar besloten onderhandelingen.

6. Beoordeling varianten coalities

Als informateur heb ik de twee hoofdvarianten voor de nieuwe coalitie van de gemeente Rheden beoordeeld op basis van de criteria zoals opgenomen in mijn opdracht. Kernbegrippen in de opdracht zijn: een *brede, stabiele en daadkrachtige* coalitie. Mijn conclusies op dit punt luiden als volgt:

1. De voortzetting van de huidige coalitie biedt een goede garantie op een brede, stabiele en daadkrachtige coalitie gezien het feit dat:
 - de huidige coalitie in een lastige periode van bezuinigingen op constructieve wijze heeft samengewerkt en veel zaken heeft gerealiseerd. De samenwerking binnen het college en de samenwerking tussen de (coalitie-)partijen in de gemeenteraad was goed. Deze collegeperiode is daarmee naar mijn oordeel een stevige en goede basis voor een nieuwe, succesvolle periode.
 - de huidige coalitiepartijen het in gang gezette beleid en de in gang gezette projecten kunnen continueren en waar mogelijk kunnen afronden in de komende raadsperiode
 - de betrokken partijen voorstander zijn van vernieuwing van het gemeentelijk beleid, waarbij bijvoorbeeld de interactie met de samenleving verder wordt versterkt.
2. De wijze waarop de SP zich in de afgelopen raadsperiode politiek als oppositiepartij heeft gemanifesteerd in de gemeenteraad roept de vraag op of een coalitie met de SP voldoende stabiel zou kunnen zijn. De ideologische benadering van de SP staat het verst af van die van D66. Een coalitie van D66 en SP (en twee andere partijen) kan daardoor naar mijn oordeel niet zonder meer als stabiel en daadkrachtig worden getypeerd.
3. Als informateur heb ik tevens beoordeeld in hoeverre het wenselijk is om een informatie-poging in gang te zetten met als kern D66 en SP. Gezien de programmatische verschillen is het immers niet ondenkbaar dat deze partijen tot een coalitieakkoord zouden kunnen komen waar ook andere partijen zich in kunnen vinden. Het risico bestaat echter dat partijen weliswaar tot een overeenstemming komen, maar dat gezien de ideologische verschillen tussen SP, D66 en andere partijen rekening moet worden gehouden met terugkerende discussies over de vraag op welke wijze vorm en inhoud gegeven zou moeten worden aan een dergelijk akkoord. Dat risico bestaat met name ten aanzien van de invoering en uitvoering van de nieuwe gemeentelijke taken op het

gebied van zorg en participatie. Om die reden acht ik het niet zinvol om een informatiepoging in deze richting uit te voeren.

4. De mogelijkheid om de PvdA de plaats te laten innemen van GroenLinks heeft als voordeel dat de meerderheid in de gemeenteraad wordt vergroot. Tegelijkertijd geldt dat daarmee echt een andere coalitie ontstaat. Gezien de wens van de huidige coalitiepartijen om ook in de komende raadsperiode een coalitie te vormen, acht ik het weinig zinvol om deze mogelijkheid nader te verkennen.

7. Advies informateur

Continuering huidige coalitie; basis voor een brede, stabiele en daadkrachtige coalitie

Mijn advies is om de huidige coalitie van D66, CDA, VVD en GroenLinks voort te zetten. Het onderling vertrouwen tussen de betrokken partijen is groot en dat maakt dat zij in staat moeten worden geacht de gewenste brede, stabiele en daadkrachtige coalitie te vormen. Overwogen zou kunnen worden om na te gaan of ChristenUnie bereid is om het coalitieakkoord te onderschrijven, zodat de basis voor de coalitie wordt verbreed.

Ruimte voor interactie tijdens onderhandelingsproces

De wens om te investeren in de samenwerking en interactie met de Rhedense samenleving zou al tijdens de onderhandelingen over het coalitieakkoord gestalte kunnen krijgen. Mijn advies is om tijdens dit proces een moment te creëren waarbij aan (lokale) initiatiefnemers (maatschappelijke groeperingen, ondernemers en instellingen) de gelegenheid wordt geboden hun initiatief in de vorm van een 'pitch' te presenteren aan de onderhandelende partijen.

Graag ben ik bereid dit advies toe te lichten.

Hoogachtend,

Ron König
Informateur